

Vône v starovekých kultúrach a náboženstvách

Vôňa ako symbol – čo človeku vonia?

Univerzita Pardubice 30. 10. 2015

Vnímanie vôní

- Takmer každý pociťuje nejakú vôňu
- Svet je plný vôní
- Voňanie je súčasť dýchania človeka, aj vyššie živočíchy
- Vône vyvolávajú i spomienky (napr. Vianoce...) = relatívna stabilita vôní v pamäti
- Nie všetko vonia človekovi
- Subjektívno-emocionálna kvalifikácia
- Čuch vytvára v organizme ochranu

- Egypt – macerovať byliny v oleji
- Gréci – vône ako dar bohom a pocta padlým bojovníkom
- Starostlivosť o pokožku a regenerácia svalov
- Technika fúkania skla a prvé flakóny
- Rím – vonné kúpele + božské účely + božská úcta cisárovi
- Rím = hlavné mesto parfémov

Stredovek

- Zmena spoločenskej situácie
- Arabi = vynášali techniku DESTILÁCIE
- Európa – kresťanstvo – kadidlo ako symbol božskej úcty cisárovi (mučeníci)
- Križiacke výpravy – prinášali aj nové vône, esencie
- Čistiace a dezinfekčné vlastnosti
- Už aj vo formách púder a mlieko
- 14. storočie – miešané parfumy
- 15. storočie – mydlá (Marseille) + flakóny

Vône v starovekých kultúrach

Južná Arábia

- krajina pôvodu vôní;
- z kôry stromu *Boswellia sacra*;
- používané na religiózne účely;
- exportný, drahý tovar;
- zásobovali celý svet – jazmín, ruže (Avicena – ružová voda)

Egypt

- Vôňa, kadidlo – symbol zjavenia, stelesnenie božstva;
- Oleje, maste, živice
- Používané aj ako:

I.) liečivo;

II.) žuvačka proti
zápachu z úst

- Kleopatra
- Biela ľalia, lekno
- Macerovali byliny v oleji

Mezopotámia

- v najstaršej dobe chýbajú zmienky;
- Pravdepodobne vône už 7000 rokov pred n. l.
- no užívanie množstva rôznych vonných ingrediencií pri kulte božstiev bolo samozrejmosťou;

Grécko

- Predovšetkým domáce substancie (vavrín...)
- Silné a ťažké parfémy
- Vône ako dar bohom
- Pocta mŕtvym bojovníkom
- Kúpele a masáže
- Starostlivosť o pokožku
- Poznali už techniku fúkania skla (flakóny)

- Rod stromov *boswelii* – cca 25 druhov.
- Živica zo stromov ***bowellia sacra***, resp. ***boswellia carteri***.
- Dorastajú do výšky 2-6 m.

Botanické popisy

Rím

- Vonné kúpele
- Starostlivosť o atlétov
- Regenerácia svalov
- Populárne vo verejnom i v súkromnom živote (obeta bohom na získanie ich priazne);
- Verilo sa, že bohovia sú závislí na voňavom dyme obete;

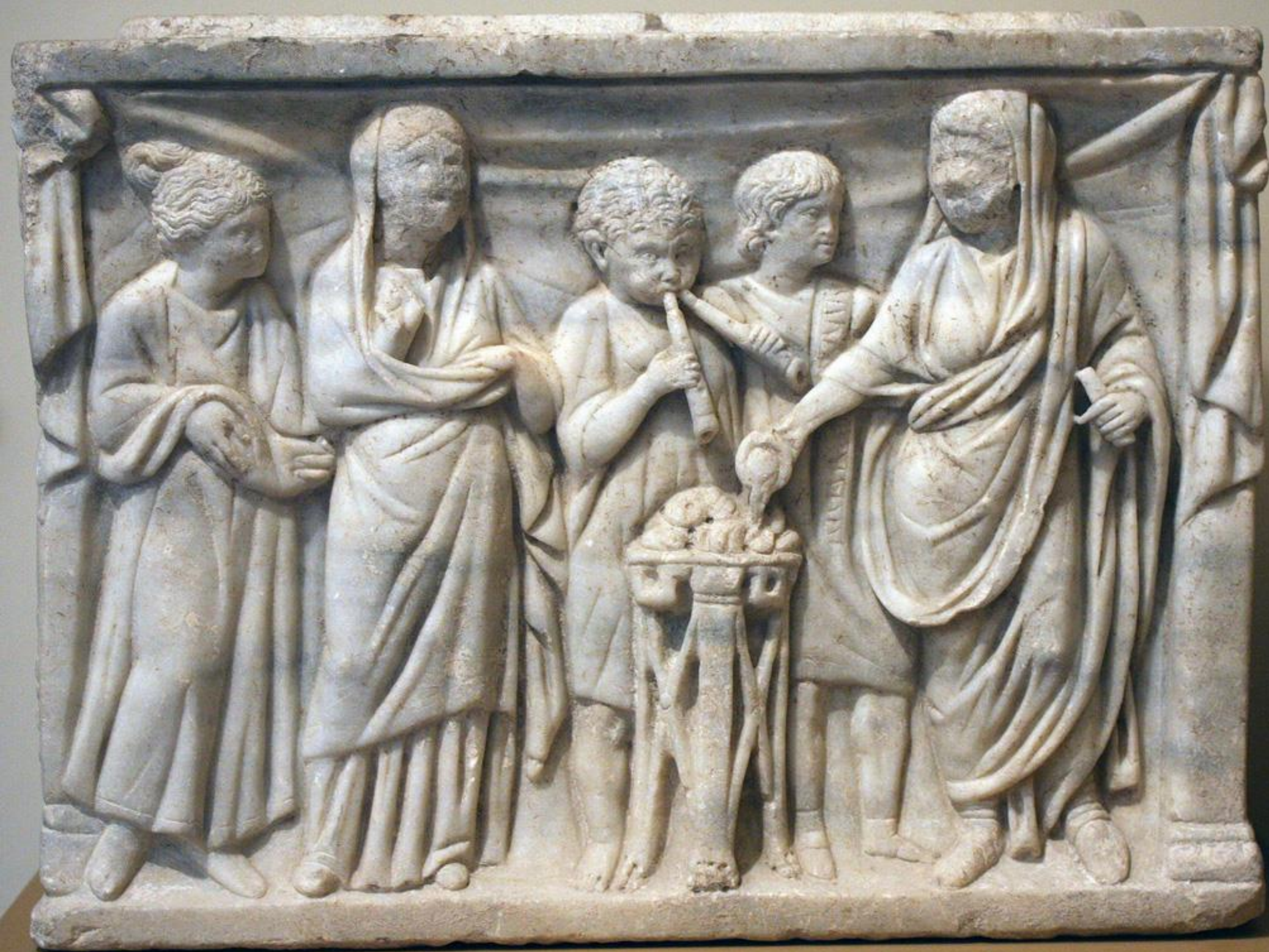
Rím

- Najskôr sa kadidlo používalo ako dar pre bohyňu Afroditu;
- Každá časť tela Rimanky má svoju vôňu
- Tony vonných látok
- Neskôr bolo používané pri svadobných obradoch, a pri tajných náboženských rituáloch;
- Rím = hlavné mesto parfémov

Prvým vládcom, ktorému bolo kadidlo obetované,
bol **Alexander Veľký** (356 – 323 p. n. l.)

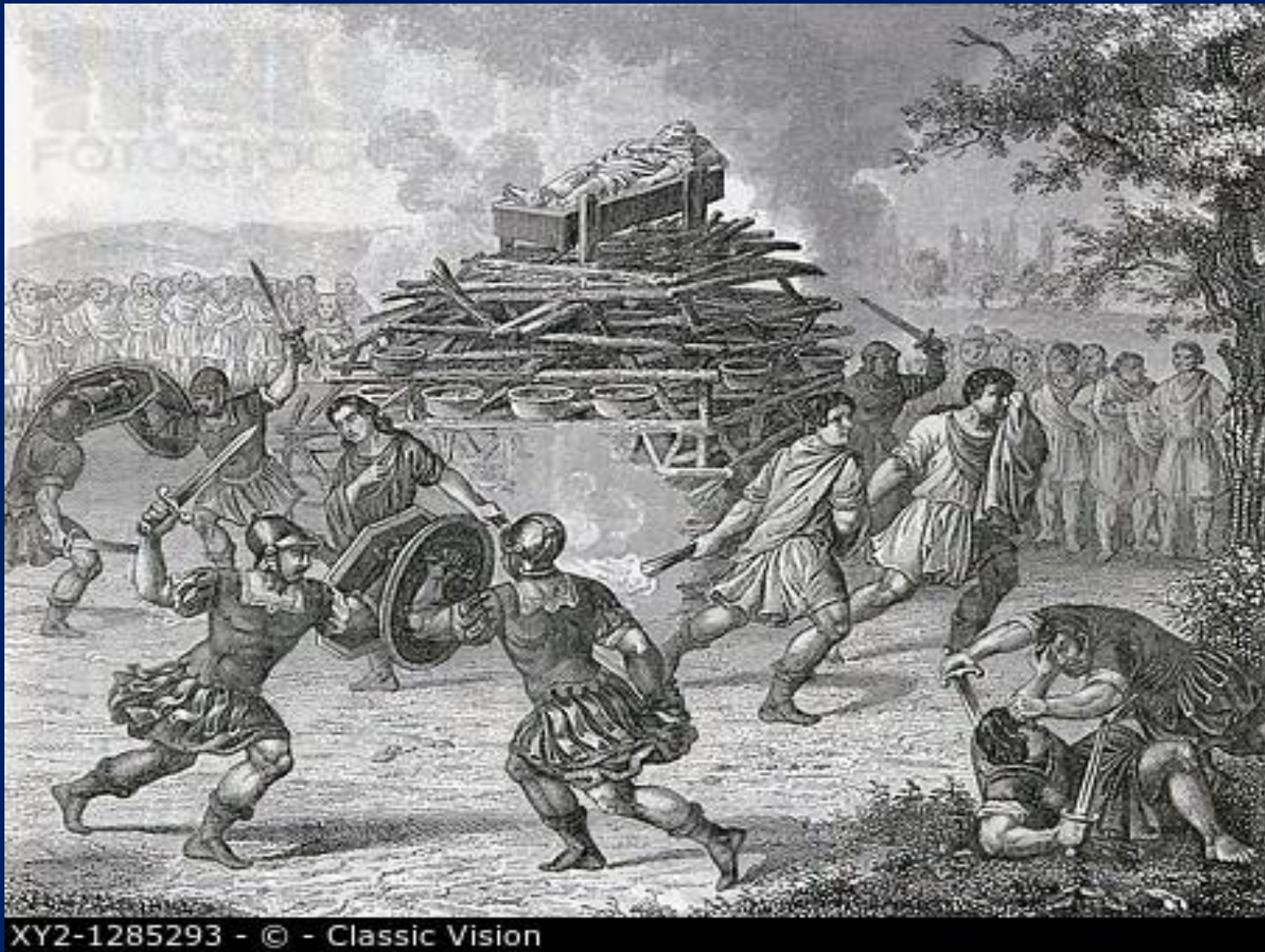

Veľké množstvo vôní sa používalo aj pri **pohreboch**:

- 1.) aby sa zakryl pach rozkladu tela;
- 2.) aby sa zabránilo nákaze;

- v republikánskej dobe voňou prejavovali poctu zaslúžilým osobám;
- väčšinou patrila táto úcta bohu a zbožšťovaným osobám (napr. cisárom);

Vône v Biblii

- Vonné látky v jeruzalemskom kulte už v prvej polovici 5. stor.;
- Nehemiáš 13, 5-9: kadidlo uložené v chrámových skladoch, odkiaľ sa dalo kúpiť;
- Mnohí pútnici kadidlo prinášali ako obetný dar do Jeruzalema

© Ferrell Jenkins 2011

STORAX

živica zo stromu
Pistacia lentiscus

Vône z VONNÝCH LASTÚR

= roztavený kryt niektorých lastúrníkov

GALBAN

mliečna šťava rastliny *Ferula galbaniflua*,
hustnúca na gumovitú živicu

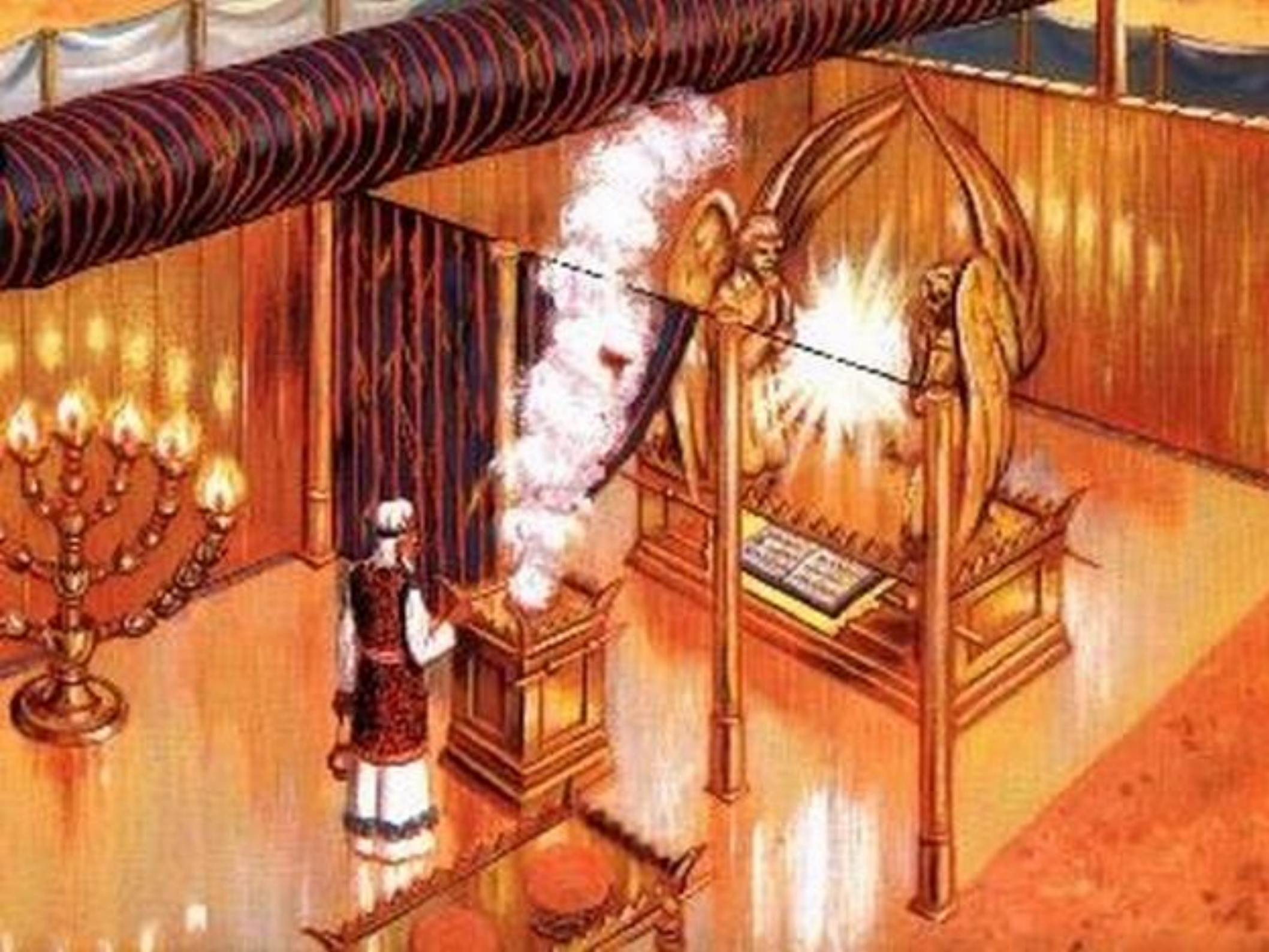
Ex 30, 1-10: kadidlový oltár

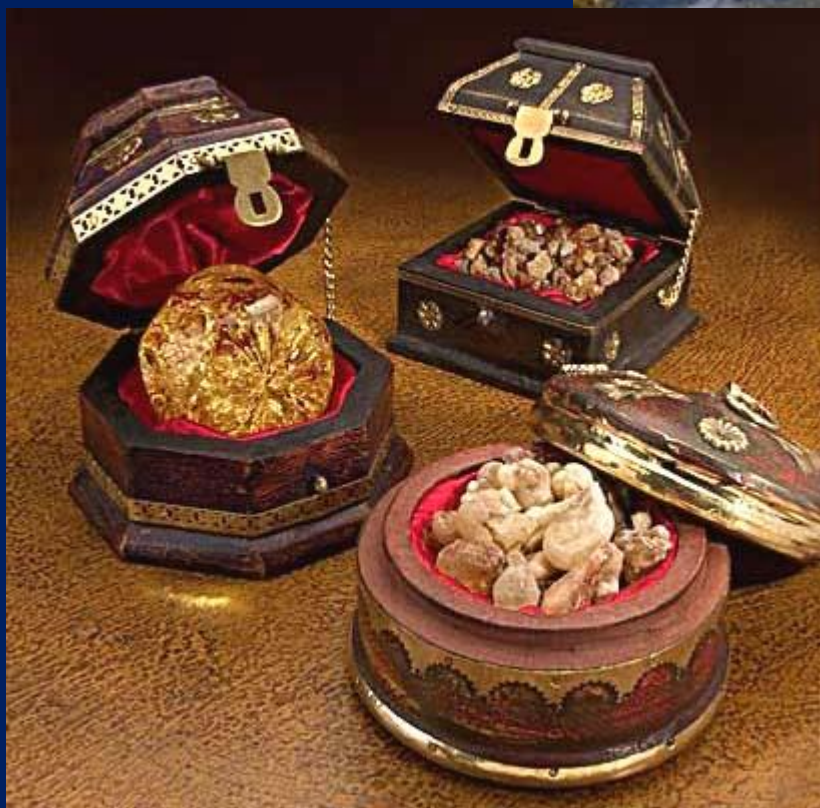

Kadidlo a vonné látky v Novom zákone

- Kadidlo a myrha – dary mudrcov z Východu (Mt 2, 11);

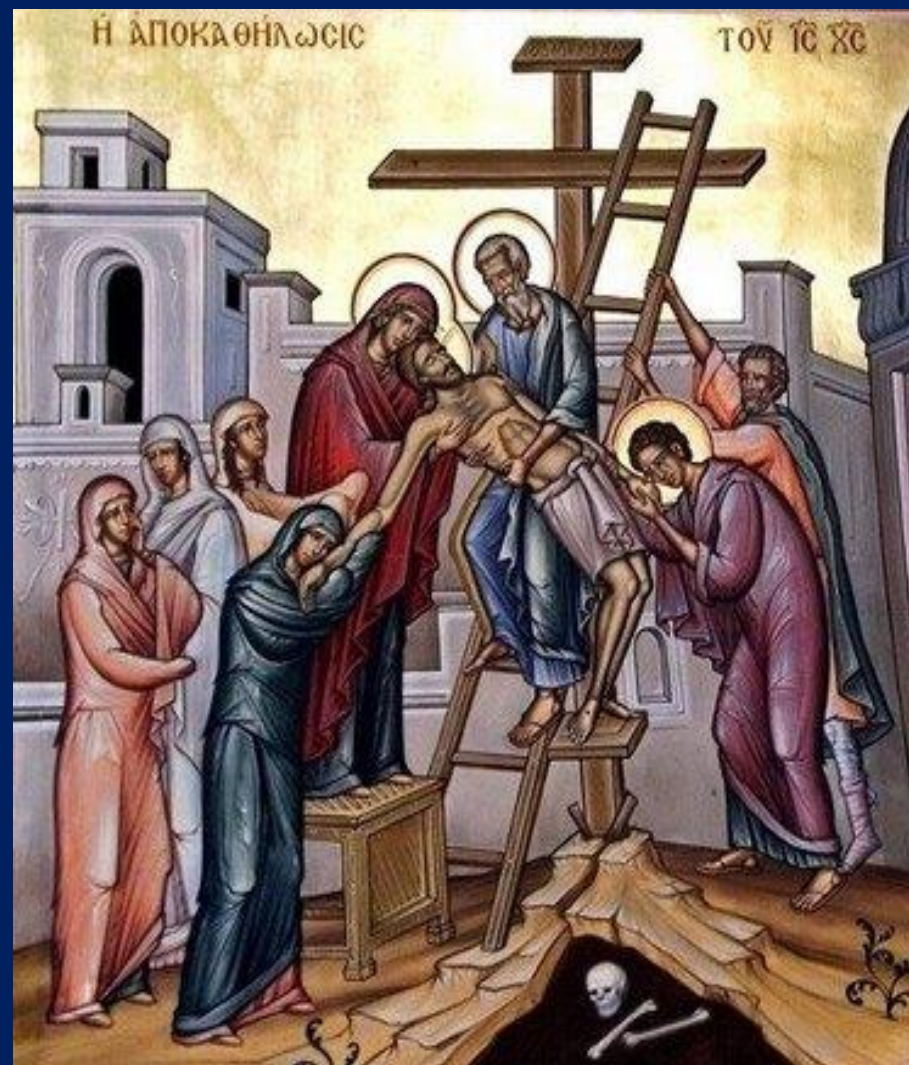
**Nardový olej, ktorým boli pomazané Ježišove nohy
(Mk 14, 3);**

Zmes myrhy s aloe, ktorú
priniesol Nikodém, aby
natrel Kristovo telo po
zložení z kríža

(Jn 19, 38-40)

Vône v kresťanstve

- západná Cirkev sa pomerne dlho bránila používať kadidlo v liturgii – kvôli jeho používaniu v pohanských kultoch;
- až po prenasledovaní kresťanov sa v 5. storočí začalo používať kadidlo v bohoslužbe;
- a rozvinul sa intenzívny umelecký vývoj kadidla;

Rôzne príklady kadidelníc

Trevír XII. stor.

Padova

Gotické kadidelnice z Cluny

Kadidelnica z Anagni,
Taliansko, 13. stor.

Renesančná kadidelnica,
Poľsko

- Renesancia – významná éra (rod. Medici)
- 17. stor. – parfumy na kráľovských dvoroch
- Prírodné vône a kvetinové kreácie
- Napoleon – každý deň používal kolínsku vodu na masáž
- 18. storočie = storočie parfumu
- Francúzsko – Paríž a Grasse
- Parfum a flakón sa predávali osobitne
- Francúzska revolúcia zabrzdila rozvoj parfumov

19. storočie

- Parfum sa stal súčasťou každej dámy
- Nové vône: vanilka, škoric...
- Prvé značky, hygienická osveta
- Kúpeľne sa stávajú súčasťou domov – mydlo
- Vynájdená technika extrakcie
- Prvé syntetické náhrady
- Začínajú sa vyrábať parfémy aj z viacerých zložiek
- Rôzne zložky voňajú rôzne dlho
- 20. stor. – éra rozmanitosti

Klasifikácia vôní

- ✓ Nie každá látka vonia rovnako dlho
- ✓ Pyramídový systém
- ✓ Vrchný, stredný a spodný tón
- ✓ **Vrchný tón** – najprchavejšie látky, iba pár minút, prvý dojem
- ✓ **Stredný tón** (srdce) – základná zložka parfumu, základné vône, vydrží cca 4 hodiny
- ✓ **Spodný tón** – vône s najpomalšou rýchlosťou odparovania, utvárajú harmóniu parfému, cca 24 hodín
- ✓ Skupiny: kvetinové, citrusové, drevité, orientálne...

Čo nájdeme v parfumérii?

- **Parfém** = 15 až 30% kompozície v koncentrovanom liehu
- **Toaletný parfém** = **Eau de parfum** 8 až 15% kompozície
- **Toaletná voda** = **Eau de toilette** 4 až 8% kompozície
- **Kolínska voda** (Eau de cologne) obsahuje 3 až 5% kompozície (v zriedenom liehu)

Prísady a druhy vôní

- **Umelé vône:** chemické aj botanické danosti
- Existuje cca 6 tisíc rôznych vôní
- Chemicky sa i tie dajú upraviť
- Dnes sú už v parfumoch zväčša chemické príklady
- Prísady živočíšneho pôvodu:

Ambra – z výlučkov vorvaňov z pobreží, 3 roky odstáť

Pižmo – zrníčka z výlučkov kabara pižmového, kvapka vonia aj 40 rokov, najsilnejšie vôňa vôbec

Cibet – maslový výlučok spod chvosta cibetiek (Etiópia, Barma, Thajsko)

Rastlinné vône

- **Citrón** – olej, z tisíc citrónov cca pol litra oleja zo šupiek
- **Fialka** – len 2 odrody, olej z kvetov a listov fialiek
- **Jazmín** – vo vyše 80% voňaviek, zväčša jazmín veľkokvetý
- **Pačula** – silná, pripomína mätu, z Východu, intenzívna
- **Ruža** – kráľovná kvetín, najdôležitejšia, z 500 kg ruží len pol litra oleja a to iba 0,03%
- **Santal** – piliny dreva santalu bieleho (India, Indonézia)
- **Vanilka** – orchidea, sušené vanilkové lusky, originál je veľmi vzácny

Ako vybrať správny parfém?

- Každý má vlastný vkus
- Vôňu skúšať na vlastnej pokožke
- Na každom môže mať inú vôňu (vôňa ľudskej pokožky)
- Tester a originálny parfém
- Menej je niekedy viac
- Počas dňa : toaletné vody, večer a slávnosť parfém
- Doba použiteľnosti od otvorenia
- Vôňa charakterizuje človeka

The image features two lit candles in holders, positioned in the center-left. The candles are lit, with bright yellow and orange flames. The background is dark, with faint, out-of-focus Hebrew text visible on the right side. The text includes the words 'שאלה' (Question) and 'תשובה' (Answer), which are part of a Q&A format. The overall mood is contemplative and spiritual.

Priestor pre Vaše otázky...

Ďakujem Vám
za pozornosť!

